

[5] Over zulk een gezegenden ommekeer in 't hart van den zoon moet het vaderhart zich verblijden, hoe en waardoor ook zij is tot stand gekomen. En ik heb er dubbele reden toe, daar bij mijn zoon vroeger een inclinatie tot het moderne bestond, die wel in scepticisme en ongelooft had kunnen eindigen. Nog altijd herinner ik mij ons gesprek in 1860 op de straat van Bloemendaal over *äxiopistig*. Gij ziet alzoo dat ik uwe levensgeschiedenis toejuich. Maar wie is geheel zuiver van egoïsmen? Wie kan het onverschillig zijn of hij tot een gezegend resultaat al dan niet iets, zij het ook weinig en als uit de verte heeft bijgedragen, of ten minste een voorbereidenden invloed heeft uitgeoefend? En is het dan niet verklaarbaar, dat mijn hart een treurig ledig voelde, toen ik niets, geen zweem of schaduw hiervan had kunnen bespeuren? Het was mij na de lezing alsof er tusschen ons nooit eenige gemeenschap des geestes had bestaan. Ook kan ik mij inderdaad geene proeven hiervan herinneren. Wij willen nu niet vragen aan wien de schuld hiervan ligt: aan ons beide[n], of aan één van ons, of zelfs aan mij. Maar het is dan toch eene allertreurigste zaak, die mij zwaarder drukt, hoe ouder ik ben geworden. En nu blijft nog de vraag over, of die gemeenschap thans bestaat. Er is iets tot stand gekomen in onze versche correspondentie en door ditzelfde schrijven zoek ik haar aan te wakkeren. Met goede hope doe ik zulks, wetende dat de zaak u zoowel als mij ter harte gaat. Het is mij op dit oogenblik alsof ge voor mij staat en ik u zeggen hoor 'Vader, doe de besliste keus, die ik onlangs Jeannette⁸⁹ heb toegewenscht, word van één gevoelen met mij en mijn geestverwant in het geloof. Wanneer ik u als deelgenoot van mijn rijkdom en mijn geluk mag begroeten, het zal mij dubbel rijk en gelukkig maken'. O, ik weet, dat gij dit uit 't hart gezegd hebt en uwe liefde verkwikt mij het eigen hart. Wat zal ik er op antwoorden? Gij bezit te veel psychologie, mijn zoon, om niet te weten, dat hiertoe meer dan een momentaneele [6] vrije keuze afhangt. Ten tweede komt hier in aanmerking dat ik vroeger en jaren lang geheel en al der orthodoxe richting toegedaan was, doch allengs enkele deelen uit overtuiging heb moeten prijsgeven, zonder evenwel wat naar mijn inzicht essentieel en voor het geestelijk leven onmisbaar is, te laten glippen. Ik geloof met u den levenden, persoonlijken God, ik denk eenstemmig met u over Gods heiligheid en liefde, ik heb dezelfde begrippen als gij over zonde en genade, over chr[istelijke] deugd en het beginsel waaruit zij ontspruiten moet, conform antw[oor]d 64 van onzen Catechismus. Ook zijn de orthodoxen van den echten stempel de menschen, die mij het meest aantrekken en met wie ik in praktischen zin het best overeenstem, waarom ik dan ook onlangs voor den Heer v[an] d[en] Berch van Heemstede⁹⁰ bij herhaling partij heb gekozen. O, ik verheug mij tegen over u, dat ik deze belijdenis doen kan en zoo dicht tot u naderen. Ik weet welke punten van verschil er overblijven. Maar ik kan ook met u uit volle oprechtheid betuigen, dat de oorzaak hiervan niet gelegen is in eenigen hoogen dunk van menschelijke of eigene wijsheid en dat ik mij met u ten diepste nederbuig om alleen in Gods genade te roemen, nu nog even klein in mijzelven als toen ik te Middelburg mijn intrede deed met het woord van Paulus 'door de genade Gods ben ik dat ik ben'. Zeer goed begrijp ik dat alles u nog niet bevredigen kan, maar toch durf ik hopen, dat het van eenige waarde en beteekenis zal zijn. Gij kunt hieromtrent bij correspondentie in geene bijzonderheden met mij treden. Zulk een eisch mag ik aan uwen tijd en aan uwe kracht niet doen. Maar dat is ook niet noodig. Genoeg vooreerst, dat mijn hart door de mededeeling ontlast en verruimd is.

88. *äxiopistig* geloofwaardigheid (van de bijbel<schrijvers>).

89. Jeannette J. Kuyper (1847-1941).

90. Jhr I. Cremer van den Berch van Heemstede (1811-1879) werd in 1873 lid Tweede Kamer voor Leiden. Zie ook: *Confidentie*, 46.